

MALNAR, Slavko: *Gorači Gerjansku*. Garače [i. e. Gorači]: Matica Hrvatska, Ogranak u Čabru, 2012.

PRIMC, Jože idr.: *Okamneli mož in druge zgodbe iz Zgornje Kolpske doline*. Ljubljana: Kmečki glas, 1997.

HORVAT, Mojca: *Morfološka struktura in geolingvistična interpretacija rastlinskih poimenovanj v slovenskih narečjih*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, 2012 (doktorska disertacija).

KRIŽNAR, Naško: *Živa kulturna dediščina se predstavi*. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 2010.

MALNAR, Marija in Marko Smole: *Naše pamejnke: U govorima uz Čabranku i gornju Kupu = Naši razgovori, naši pomenki: V govorih ob Čabranki in zgornji Kolpi*. Ljubljana: Verbatim, 2010 (video DVD, 31 min, 41 sek).

SMOLE, Marko: *Palčava šiša, Plešce: Etnološka zbirka družine Čop*. Reka: Svet slovenske narodne manjšine Primorsko-goranske županije, 2010.

POBUDA ZA OHRANJANJE PORABSKEGA NAREČJA V PROJEKTU »DOŽIVETJE PROSTORA«

Narečni izrazi v učnih pripomočkih in na razstavi monoštrskega muzeja

Čezmejni evropski projekt »Doživetje prostora – A megélt táj – Sence of Place«, v katerem sodelujejo Pomurski muzej Murška Sobota, Galerija-Muzej Lendava, Muzej Avgusta Pavla v Monoštru in Muzej Savaria s slovensko hišo v sombotelskem Skansnu, je bil že predstavljen v *Glasniku SED* (Andrejek 2012: 156–157). Strokovnjaki štirih muzejev so sestavili tri učne pripomočke: delovni zvezek, igralne karte Spomin na drugačen način in interaktivno zgoščenko.

Posebnost učnih pripomočkov – ki smo jih v okviru projekta pripravili slovenski in madžarski etnologi – je v večjezičnosti. Izrazi za posamezne izbrane predmete so zapisani v slovenskem in madžarskem knjižnem jeziku in še v dveh narečjih. V porabskem, ki ga govorijo Slovenci na Madžarskem, ter v hetiškem, ki je narečje Madžarov, ki živijo v okolici Lendave v Sloveniji.

Vsi trije učni pripomočki spodbujajo uporabnike k utrjevanju in učenju tudi porabskih izrazov. Uporabniki so osnovno- in srednješolski učenci, učitelji, starši in stari starši. Starši in stari starši lahko pomagajo pri učenju in izgovorjavi izrazov v učnih pripomočkih in še dodatnih, ki se pojavijo med pogovorom predstavnikov raznih generacij.

V delovnem zvezku pri nalogah nižje zahtevnosti je treba povezati sličice in izraze, napisati poimenovanja za prikazane pojme in predmete tudi v porabskem narečju. Pri nalogah višje zahtevnosti je treba napisati poimenovanja le v določenem jeziku (tudi v porabskem narečju), najti v množici črk iskane izraze (tudi v porabsčini) ali smiselno povezati sličice. Domače naloge rešujejo otroci s pomočjo odraslih. To je odlična priložnost za uporabo domačega narečja. Besedišče, ki ga uporabniki zvezka spoznajo, je usmerjeno k predmetom, ki jih vidijo na razstavah posameznega muzeja (porabske besede v Muzeju Avgusta Pavla) in so tudi tema nalog. Domače naloge spodbujajo otroka k »etnološkemu terenskemu delu«. Otrok mora na primer odgovoriti na vprašanja: Ali zbira kaj kdo v tvoji družini? Kaj zbiraš ti? Pri ljudskem stavbarstvu lahko skicira tudi lastno hišo in napiše, kdaj je bila zgrajena, kdo jo je zgradil, katere materiale so uporabljali, kako se imenujejo posamezni prostori in domačem narečju. Pri nalogi v mreži posameznih črk se skriva 15 besed, med njimi tudi nekaj porabskih (*dveri, študenec, škedjen, štala*). Pri prehrani je naloga poimenovanje štirih predmetov (tudi v porabsčini: *hurke, tikev,*

ponev z nogačami, dödele). Pri ljudski noši se besedišče navezuje na kose oblačil in pripomočke za izdelovanje oblačil (hlapec za sezuvanje škornjev – *lapec*, statve – *krausna*, greben – *ščet*). K upodobljenim slikam je treba zapisati posamezne besede, porabski izraz k statvi, hlačam, h klobuku, k predpasniku. Domača naloga pri ljudski glasbi spodbuja »k etnološkemu raziskovanju«: Svoje starše ali stare starše vprašaj, katerih ljudskih pesmic iz otroštva se spominjajo, in jih zapiši! (V Porabju v domačem narečju.) Naštej skupine ljudskih pevcev iz domačega okolja. V delovnem zvezku se pojavi devet izrazov s kartic.

Na karticah Spomin na drugačen način je 16 predmetov iz štirih muzejev, ki so poimenovani tudi v porabskem narečju: burkle – *börkle*, cerkev – *cerkev*, citre – *citre*, dimnik – *raur*, dolgi jarem – *dugi djaren*, stol – *stolec*, harmonika – *fude*, hlapec – *lapec*, metulj – *matür*, poslikana skrinja – *lada*, postelja – *postala*, punčka iz cunj – *baba z ronje*, sablja – *sabla*, torba – *turba*, trinožni pekač – *ponev z nogačami*, žrmlje – *mlin za dino*. S kartami se igramo na dva načina: iščemo pare ali poiščemo vse štiri karte s štirimi različnimi poimenovanji. V igralni škatli se nahaja štirikrat po 16 igralnih kart z vodilnim slovenskim, madžarskim, porabskim ali hetiškim izrazom (beseda nad sliko). Pri igri iskanje parov si lahko izberemo šest jezikovnih kombinacij. Pri učenju ali utrjevanju porabskih besed si izberemo kombinacijo: *slovensko-porabsko in madžarsko-porabsko*. Pri izbrani kombinaciji uporabljamo 32 kart. Pri drugem načinu igranja se uporablja vseh 64 igralnih kart, ki jih pomešamo in razdelimo po šest vsakemu igralcu (igrajo jih lahko dve, tri ali štiri osebe). Namen igre je zbrati vse štiri karte z istim predmetom in s poimenovanji v štirih jezikih oz. narečjih (v slovenščini, madžarščini ter v porabsčini in hetiško). Povprašati se mora v jeziku, ki igralcu manjka (tako tudi v porabskem). Škatla vsebuje tudi dve karti z napotki za izgovorjavo vseh glasov. Za izgovor porabskih glasov je opis v slovenščini in madžarščini.

Na interaktivni zgoščenki so naloge didaktične in animacijske. Z didaktičnimi nalogami se utrjuje spoznavanje besedišča in učenje izrazov tudi iz porabskega narečja. Štirje različni tipi didaktičnih nalog se ponavljajo pri vseh šestih poglavjih (Muzeji in muzejski predmeti, Ljudsko stavbarstvo, Ljudska prehrana, Ljudska noša, Ljudska glasba, Ljudske otroške igre).

* Marija Kozar-Mukič, univ. dipl. etnol. in prof. slovenščine. 9700 Szombathely, Váci 39., Madžarska, E-naslov: mukic@t-online.hu

Reševanje nalog v delovnem zvezku na razstavi monoštrskega muzeja.
Foto: Marija Kozar-Mukič, Monošter, 2013

Pri prvi je treba k slikam predmetov razvrstiti pravilne izraze. Primeri iz monoštrskega muzeja: jaslice – *betlehem*, koš za čebele – *koš za fčele*, možnar – *maužnar*, srp in klin – *kosica in klin*, žrmlje – *mlin za dino*. Pri drugi se med pomešanimi črkami v štirih smereh skriva 12 izrazov. Na primer: SŠMAUŽNARÓIRE, ÖAHLAPECDÖFÉE. Pri tretji je iz premetanih črk treba sestaviti pravilno besedo (npr. NAICAIPS – PISANICA / REAENKM – REMENKA). Pri četrti pa mora otrok pobarvati izraze z barvo jezika oziroma narečja (slovenščina je temnomodra, porabščina svetlomodra, madžarščina je temnozelena, hetiško narečje pa ja svetlozeleno.) Pri vseh nalogah se izrazi s klikom na zvočnik tudi izgovorijo v madžarskem in slovenskem jeziku ter v hetiškem madžarskem in porabsko slovenskem narečju. Porabske besede so iz gornjeseniške inačice in se izgovarjajo tako kot na Gornjem Seniku. Pri učenju in ohranjanju narečja je zelo pomembna izgovorjava!

Na razstavi Življenje Slovencev v Porabju v Muzeju Avgusta Pavla v Monoštru si otroci lahko ogledajo tistih 30 predmetov, ki jih obravnavajo učni pripomočki. Napisi so v slovenskem knjižnem jeziku, v porabskem narečju in v madžarščini (v učnih pripomočkih pa še v hetiškem madžarskem narečju). Na primer: csép – *capé* – cepec – csép; csizmahúzó – *lapec* – hlapec – faku-

Razvrstitev slik in izrazov.
Foto: Marija Kozar-Mukič, Monošter, 2013

tya; hajdiván – *locné* – krpje – szénahordu serágla; kasza – *kosa* – kosa – kasza; köpülő – *matünca* – pinja – vajrázu; sarló és kéveköttö bot – *kosica in klin* – srp in klin – soru és kéveköttüfa; tálasfogas – *sklejdnyek* – sklednik – tálos; tejesköcsög – *šticli* – lonec za mleko – tejesfazik; tejföls pohár – *piskerček za vrnje mleko* – lonček za smetano – téfölsbögre; vizeskanta – *vrč za vodau* – vrč za vodo – nagykursu; zsirosbödön – *pisker za žir* – lončena posoda za mast – zsirosfazik. Predmeti in izrazi so povezani s prehrano, stavbarstvom in stanovanjsko opremo, z gospodarstvom, s šegami ter z ljudsko nošo, glasbo in igro. Na delavnicah porabski otroci prek muzejskih predmetov spoznajo tudi njihova pomenovanja v slovenskem knjižnem jeziku in porabskem narečju. Med izrazi so tudi taki, ki jih lahko uporabljajo v vsakdanjem pogovoru (npr. cerkev, dimnik, harmonika, metulj, postelja, stol, kuhinja, omara, soba, veža, vilice, kuhalnica, loncec, ura ipd.). Namen in cilj projekta »Doživetje prostora« je tudi ohranjanje porabskega narečja in učenje slovenskega knjižnega jezika v Porabju na Madžarskem.

Literatura

ANDREJEK, Tamara: Projekt Doživetje prostora: A megélt táj – Sense of place (SOP). *Glasnik SED* 52/ 1,2,3,4, 2012, 156–157.